

Tone Lesnik*

UPRAVLJANJE GOZDNIH UČNIH, TURISTIČNIH IN DRUGIH TEMATSKIH POTI V ZAVODU ZA GOZDOVE SLOVENIJE

Nastanek in vloga gozdnih učnih, turističnih in drugih tematskih poti

Nastale so pred več kot 30 leti, ustanovili so jih gozdarji, danes jih je čez 100, namenjene so izobraževanju, rekreaciji in turizmu.

Govorimo o gozdnih učnih, turističnih in drugih tematskih poti in za njih v nadaljevanju besedila uporabljamo izraz tematske poti. Začelo se je s tematskimi potmi, ki so jih imenovali gozdne učne poti in sicer leta 1974, ko sta nastali prvi dve, ena na Šmarnogorski grmadi, druga v Bistri pri Vrhniki. Pionirji so bili gozdarji, ki so imeli pri svojem delu jasen namen: širiti med ljudi znanje o gozdu in gozdarstvu na zanimiv in privlačen način, v gozdu samem. Med njimi ne smemo pozabiti zaslužnega dr. Milana Ciglarja, enega od vodilnih sodelavcev takratnega Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije (danes Gozdarski inštitut Slovenije). Po letu 1974 se je število tematskih poti povečevalo, nastajale so v vseh predelih Slovenije, pojavljala so se nova imena in s tem nove vsebine, (naravoslovna, turistična, zgodovinska itd.), danes jih je čez 100¹. Večina njihovih imen še zmeraj vsebuje besedno zvezo »gozdna učna«. Mnoge, ki so nastale pred letom 1994, v takratnih gozdnih gospodarstvih, je »podedoval«² Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju besedila uporabljamo kratico ZGS), ki je začel delovati leta 1994. Pri nastanku mnogih novih tematskih poti po letu 1994, je ZGS pogosto sodeloval na različne načine. Vlogo tematskih poti v ZGS danes povezujemo s popularizacijo gozdov in gozdarstva², turistično, rekreativno in poučno funkcijo gozdov³ in z gozdno pedagogiko⁴.

---

* univ. dipl. ing. gozd spec, Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

¹ Po evidenci ZGS in Ministrstva za okolje in prostor iz leta 2006. Glej: Lesnik A. Razvoj gozdnih učnih poti in njihov pomen za turizem, Stanje in perspektive razvoja turizma v gozdnem prostoru, zbornik posvetovanja, izdal Državni svet RS leta 2006.

² Širjenje poljudnega znanja o gozdu in gozdarstvu in osveščanje javnosti o pomenu gozdov. Ena od nalog ZGS, določena v Zakonu o gozdovih (Ur. List RS, števil. 30/1993 in nasl.)

³ Tri funkcije gozdov iz skupine socialnih funkcij, določene v Zakonu o gozdovih (Ur. List RS, števil. 30/1993 in nasl.) in v Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (Ur. list števil. 12/2008)

⁴ Pojem gozdna pedagogika se nanaša na izobraževanje laične javnosti o gozdovih in gozdarstvu. Ime so začeli uporabljati v Avstriji (Waldpädagogik) in se vse bolj uveljavlja v evropskem prostoru.

Tematske poti v predpisih

Obstajata dva predpisa, eden določa planinske poti, drugi določa gozdne učne poti.

Opis tematskih poti, ki jih tu obravnavamo, deloma ustreza opisu kot ga določa zakon o planinskih poteh vendar so njihove oznake in namen drugačne. Odgovornosti za vzdrževanje tematskih poti pa ne določa noben predpis.

Poznamo dva predpisa, ki neposredno in izrecno določata poti. To sta Zakon o planinskih poteh (Ur. list RS števil. 61/2007) in podzakonski predpis Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnosti (Ur. list RS števil. 37/2008). Zakon o planinskih poteh obravnava planinske poti, ki jih opredeljuje glede na namen, glede na enotno označevanje in glede na ustanovo, ki je pristojna za njih. Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnosti je podzakonski akt Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o graditvi objektov (Ur. list RS števil. 126/2007). Ta uredba v 16. členu določa gozdno učno pot kot »ozek pas z naravnim materialom urejenega zemljišča, pripravljen za hojo po gozdu«. Poleg fizičnega opisa (izgled, urejenost, material), torej določa tudi namen (hoja po gozdu). Poti, ki imajo druga poimenovanja (naravoslovna, turistična, naravoslovno – zgodovinska itd.) ne določa noben predpis. Predpisi torej obravnavajo izrecno le planinske poti in gozdne učne poti. Glede na sam opis poti bi morda kakšna od gozdnih učnih, turističnih in drugih tematskih poti spadala v določitev Zakona o planinskih poteh, vendar nastane vprašanje namena in pristojnosti za skrbništvo, kot ga določa Zakon o planinskih poteh. Po tem zakonu je za mnoge naloge pri planinskih poteh skrbnik planinsko društvo, pri gozdnih učnih, turističnih in drugih tematskih poteh pa zasledimo različne organizacije (ZGS, turistična društva, šole, občine, gozdarska društva itd), ki bi vsaj glede nato, da so igrale glavno vlogo pri postavitvi teh poti, morale biti odgovorne oziroma pristojne za njihovo vzdrževanje. Zakon o planinskih poteh določa enotno označitev – Knafelčevo markacijo⁵. Tematske poti o katerih tu govorimo pa imajo zelo različne oznake. Tudi njihov namen je širši kot le hoja, tek in plezanje, čemur so namenjene planinske poti. Glede na namen je tudi opredelitev gozdnih učnih poti v Uredbi o vrstah objektov glede na zahtevnosti preozka (le hoja po gozdu). Navedena dejstva nas privedejo do ugotovitve, da Zakon o planinskih poteh in Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnosti ne zajemata vseh tematskih poti. Zakon o planinskih poteh določa tudi odgovornost v obliki skrbništva za planinske poti. Za vse ostale poti pa skrbništva ne določa noben predpis.

---

⁵ Bele pike z rdečim kolobarjem, ki jih je uveljavil slovenski gornik Alojz Knafelc (1859 – 1937)

Odgovornost za tematske poti

Zavezanost k odgovornosti za vzdrževanje in delovanje tematskih poti sicer ni predpisana je pa nujna. Določiti jo je mogoče na več načinov.

Ugotovili smo, da postavljalci tematskih poti niso bili zavezani dolgoročni odgovornosti za te poti. To pa seveda ni ravno dobro za dolgoročen obstoj in delovanje teh poti. Načrtno in prizadevno delo se lahko konča že takoj po postavitvi, pot pa zahteva stalno ukvarjanje z njo. Zagotovljeno mora biti vzdrževanje, ki zahteva finančna sredstva in organizacijska dela. Tematska pot mora tudi služiti svojemu namenu, če hočemo, da so njen obstoj ter vlaganja vanjo upravičena. Za vse to morajo biti zadolžene pravne in fizične osebe. Prostovoljstvo se kaj rado kmalu izčrpa, še posebno v današnjih časih, ko je treba vse plačati in ljudi, ki bi delali zastonj, skoraj ni več. Odgovornost za tematske poti je mogoče formalno urediti na več načinov:

- z zakonskim ali podzakonskim predpisom po vzoru Zakona o planinskih poteh,
- z lastno zavezanostjo pravne osebe, ki postavlja ali je postavila tako pot (v obliki izjave, v kateri so navedene obveznosti in, ki jo podpiše odgovorna oseba) ter
- z dogovorom oziroma pogodbo dveh ali več pravnih oseb, ki so sodelovale ali sodelujejo pri postavitvi poti in bodo skupaj skrbele zanjo.

Upravljanje tematskih poti v ZGS

ZGS je z internimi navodili uvedel sistem upravljanja tematskih poti. Trenutno upravlja ali soupravlja 55 tematskih poti, 47 na podlagi izjave o upravljanju, 8 na podlagi dogovora o soupravljanju. Poleg upravljanja tudi strokovno svetuje drugim organizacijam pri postavljanju in vzdrževanju poti. Pri tem je važno, da svoje delo namenja potem, za katere je odgovornost prevzela določena pravna oseba.

ZGS uporablja tematske poti pri izvedbi popularizacije gozdov in gozdarstva in pri uveljavljanju poučne, rekreacijske in turistične funkcije gozdov. Te dejavnosti in vzdrževanje tematskih poti uvršča v letni program dela in letni finančni plan. Poleg tega je uvedel sistem upravljanja na podlagi izjav in na podlagi dogovorov o soupravljanju tematskih poti. V izjavi o upravljanju je navedena pristojna območna enota ZGS, v katero spada tematska pot in dolžnosti ter odgovornosti za postavljanje, vzdrževanje in delovanje poti. V dogovoru o soupravljanju so navedene dolžnosti in pravice upravljavca in soupravljalca. V letni program dela in finančni plan ZGS je mogoče zajeti le tiste tematske poti, za katere obstaja izjava o

upravljanju oziroma dogovor o soupravljanju. Med dolžnosti spada tudi pridobitev dodatnih finančnih sredstev poleg tistih, ki jih nameni ZGS. Za vzdrževanje tematskih poti je ZGS v zadnjih letih namenjal okrog 21.000 EUR letno kar je sicer pomembno, vendar ni dovolj. Trenutno je v ZGS 47 tematskih poti za katere se je ZGS zavezal k upravljanju z izjavo in 9 poti za katere je ZGS sklenil dogovor o soupravljanju. Skupno torej ZGS upravlja ali soupravlja 55 tematskih poti. Finančna sredstva, ki jih ZGS planira za vzdrževanje tematskih poti se razdelijo na del za redno vzdrževanje (40%) in na del za investicijsko vzdrževanje (60%). Vsako leto se posebej določijo poti, ki bodo deležne finančnih sredstev za investicijsko vzdrževanje. Zato so potrebni naslednji dokumenti, ki jih morajo pripraviti območne enote ZGS:

- predlog vseh tematskih poti za redno in investicijsko vzdrževanje,
- predlog poti za izdajo ali ponatis vodnikov
- predlog poti za strokovno svetovanje ZGS upravljalcem poti,
- projekt za investicijsko vzdrževanje oziroma postavitev nove poti,
- projekt za izdajo ali ponatis vodnika (brošure ali zgibanke).

Za navedene dokumente so interno predpisani obrazci .

Postavljanje novih poti v ZGS sicer sodi v proces upravljanja tematskih poti, vendar je možno le v izjemnih primerih in mora biti posebej utemeljeno. Število poti je že sedaj veliko, postavljene so že po vseh območjih oziroma predelih Slovenije, finančna sredstva, ki jih zagotavlja ZGS so sicer pomembna, vendar pogosto ne zadoščajo za vzdrževanje. Poleg upravljanja tematskih poti ZGS tudi svetuje drugim upravljavcem. Pri tem je pomembno, da to strokovno delo opravlja za tematske poti, za katere obstaja formalno določena pravna oseba, zavezana k odgovornosti za vzdrževanje in delovanje poti, ker je neracionalno vlagati čas in delo sta tudi denar v tematske poti, ki nimajo zagotovljenega dolgoročnega obstoja in delovanja.

Viri::

Lesnik A.: Razvoj gozdnih učnih poti in njihov pomen za turizem, v Stanje in perspektive razvoja turizma v gozdnem prostoru, zbornik posvetovanja, Izdal Državni svet Republike Slovenije, Ljubljana 2006.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (Ur. list RS šte. 12/2008)

Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnosti (Ur. list RS šte. 37/2008)

Zakon o gozdovih (Ur. list RS 30/1993 in nasl.)

Zakon o planinskih poteh (Ur. list RS šte. 61/ 2007)